

TARIM KOOPERATİFLERİ

Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi

TARIM KOOPERATİFLERİ

Kooperatifçilik; benzer sorunlara sahip bireylerin sorunlarını çözmek için bir araya gelmeleridir. Bu ihtiyacın en fazla duyulduğu sektör, tarım sektörüdür.

Tarım kooperatifçiliğinin kültürümüzdeki yerine bakacak olursak. Kültürümüzde «*İmece*» geleneği ile örgütlenmenin eskilere dayanan önemli bir yeri olduğunu görmekteyiz.

TARIM KOOPERATİFLERİ

- ❖ Tarım sektöründeki dağınık ve istikrarsız yapı küçük üreticileri mağdur etmektedir.
- ❖ Girdi maliyetlerinin yüksek olduğu ve pazarlama sıkıntısının yaşandığı bir ortam mevcut ve bu ortamda sık sık fiyat istikrarsızlığı gündeme gelmektedir
- ❖ İklim şartlarının her geçen gün zorlaşarak belirsizliklerin arttığı bir atmosfer söz konusudur.

Tüm bu olumsuz durumlara karşı tarımda riskleri minimize etmenin yolu kooperatifçilikten geçmektedir.

TARIM KOOPERATİFLERİNİN GELİŞİMİ

Dünyada tarım alanında;

- Kamu Örgütlenmesi
- Sivil Örgütlenme
 - *Mesleki Örgütler*
 - *Ekonomik Örgütler*

Mesleki Örgütler; üreticilerin mesleki ve sosyo-ekonomik sorunları konusunda politikalar oluşturulmasına çalışan örgütlerdir.

Bu örgütlerin başında «Ziraat Odaları» gelmektedir.

Ekonomik Örgütler ise; esas itibarıyla üretim, girdi temini, işleme, pazarlama vb. faaliyetleri yerine getiren örgütlerdir.

Bu örgütlerin başında da «Kooperatifler» gelmektedir.

❖ *Dünya nüfusunun yaklaşık %10'u kooperatif üyesidir.*

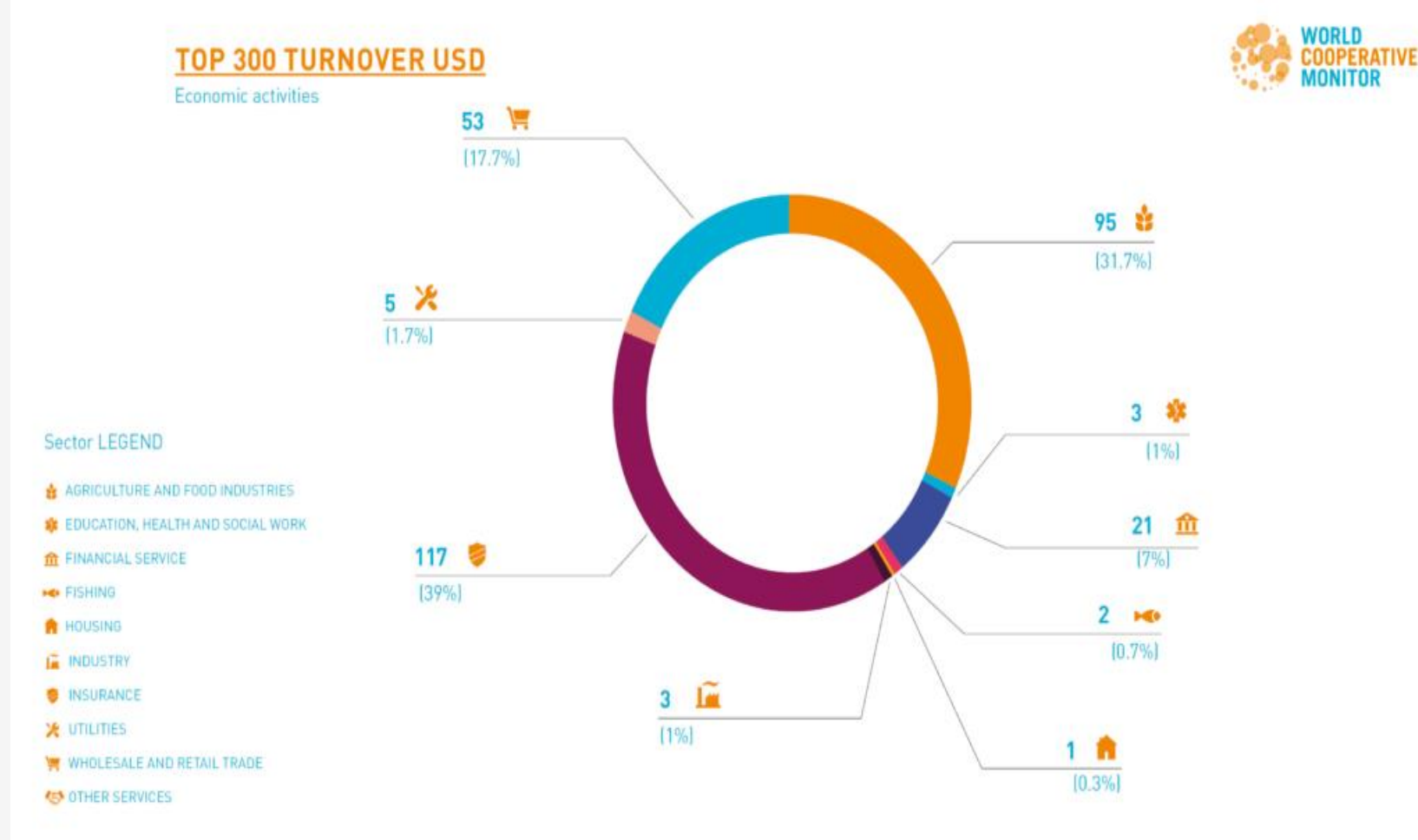
TARIM KOOPERATİFLERİ VERİLERİ

World Cooperative Monitor Report

Uluslararası Kooperatif Birliği (ICA) ve Avrupa Kooperatif ve Sosyal Girişimler Araştırma Enstitüsü (Euricse) yayınlanmış olduğu bu rapor dünya çapındaki en büyük kooperatiflerin ve ortakların ekonomik ve sosyal etkilerini araştırmaktadır. En iyi 300 sıralaması, sektör sıralaması ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin, hedeflerine ulaşılmasına yönelik katkıların bir analizini sağlamaktadır.

Raporda 10 faaliyet sektöründen 4.575 kuruluş (Avrupa'dan 1.152, Amerika'dan 3.218, Asya-Pasifik'ten 197 ve Afrika'dan 8) için veri toplanmıştır. İlk 300 kooperatif ve ortak, 2017 finansal verilerine göre iki trilyon ABD dolarının (2,034,98 milyar ABD doları) üzerinde toplam ciro bildirmiştir.

TARIM KOOPERATİFLERİ VERİLERİ

2019 Sonuçları

Dünyanın en büyük 300 kooperatifi ve ortak çeşitli ekonomik sektörlerde faaliyet göstermektedir. Ancak bu yılki sonuçlar *sigorta sektörünün* ilk 300'de daha fazla varlığını göstermektedir: *sigorta* %39, *tarım* %31,7, *toptan ve perakende ticaret* %17,7, *bankacılık ve finansal hizmetler* %7, *endüstri ve kamu hizmetleri* %1, *sağlık, eğitim ve sosyal bakım* %1.

TARIM KOOPERATİFLERİNİN GELİŞİMİ

TÜRKİYE'DE

Türkiye'de tarımsal örgütlenme sektöründe yer alan taraflar açısından 3 grupta ele alınabilir.

Bu taraflar;

- 1 tarıma hizmet sunan kamu kuruluşları,
- 2 mesleki amaçla tarıma hizmet sunan sivil toplum kuruluşları,
- 3 tarım kooperatifleri.

TARIMA HİZMET SUNAN KURULUŞLAR

Ülkemizde, birçok kamu kurum ve kuruluşu kendi görev alanları dahilinde tarıma hizmet sunmaktadır. «Tarım ve Orman Bakanlığı» esas itibariyle sektöre en geniş hizmeti veren kamu kurumu durumundadır. Merkezde genel müdürlükler, bağlı ve ilgili kuruluşlar ile taşra da ise il ve ilçe müdürlükleri ile ilçe düzeyine kadar örgütlenmiş durumdadır.

Tarıma hizmet sunan kamu kuruluşları arasında özellikle üretici örgütlenmesi açısından ikinci sırada «Ticaret Bakanlığı» gelmektedir. Bünyesinde bulunan Esnaf, Sanatkarlar ve Kooperatifler Genel Müdürlüğü ile Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin kuruluş ve denetleme faaliyetlerini üstlenmektedir.

MESLEKİ AMAÇLA TARIMA HİZMET SUNAN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Bunların kurucuları ve üyeleri aralarında çiftçilerin de bulunduğu sektördeki bütün paydaşlardır.

Tarım alanında politika oluşturmak üzere meslek, eğitim araştırma, dayanışma gibi çeşitli alanlarda, tarım teknik elemanlarının, sanayicilerin ve tarım gönüllülerinin kurduğu 3 ayrı grup bulunmaktadır:

❖ Teknik hizmetlerde mesleki ve sosyal amaçlı kuruluşlar

❖ Tarımsal sanayi mesleki kuruluşları

❖ Gönüllü kuruluşlar

TARIM KOOPERATİFLERİ

Kurucularının ve üye ya da ortaklarının sadece çiftçilerden oluşmaktadır. Bu grup, mesleki, ekonomik ya da sosyal amaçlı olarak bir araya gelmektedirler.

Ülkemizde tarım alanında yer alan kooperatifler, 2 ayrı Bakanlık bünyesinde, 3 farklı Kanuna göre, 8 ayrı alanda faaliyet göstermektedirler. Toplam 12.828 adet Tarımsal Amaçlı Kooperatif ve bunlara ortak 3.725.286 çiftçi bulunmaktadır.

TARIM KOOPERATİFLERİ

Sadece çiftçiler tarafından kurulanlar ile çiftçinin de kuruluşunda ağırlıklı olarak yer aldığı üretici örgütlerinin sayısı günden güne artmaktadır. Bu örgütler ülkemizde halen 5 farklı bakanlığın sorumluluğunda, 13 kanunla 15 farklı türde kurulmaktadır.

Kooperatiflerin sektör açısından bir zenginlik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Fakat üreticiler piyasada bir araya gelip güç birliği oluşturarak değer zincirindeki diğer aktörler ile rekabet etmek yerine, birbirleri ile çekişmeye başlayınca bu zenginlik, üretici aleyhine işleyen ve kirlilik olarak algılanan bir duruma dönüşmüştür.

TARIM KOOPERATİFLERİNİN AMAÇLARI

- ❖ Üretimin artırılması ve ürün maliyetlerinin düşürülmesi,
- ❖ Üretimin kalitesinin yükseltilmesi ve modern üretim tekniklerinin uygulanması,
- ❖ Tarım politikalarının gerçekçi bir şekilde saptanması ve uygulanması,
- ❖ Teknolojiyi düşük maliyetle ve yeterince kullanabilmesi,
- ❖ Pazarda rekabet gücü kazanılması,
- ❖ Tarım işletmelerinin verimli ve karlı bir şekilde işletilmesi,
- ❖ Küçük işletmelerin haklarının korunabilmesi,
- ❖ Yeniliklerin daha fazla yaygınlaştırılması,
- ❖ Kırsal kesimin ülke ekonomisine katkıda bulunabilmesi amaçlanmıştır.

TARIM KOOPERATİFLERİNİN FAYDALARI

İyi yönetilen, başarılı çalışmalar yaparak halkın desteğini kazanan tarım kooperatifleri, bulundukları çevreye ekonomik sosyal ve kültürel hizmetler vermekte ve ülkenin kıt üretim kaynaklarının daha iyi kullanılması ve korunması, ülke ihtiyaçlarının doğrudan daha az masrafla etkin bir şekilde karşılanmasına yardımcı olmaktadır.

TARIMSAL ÖRGÜTLENME TABLOSU (28.02.2021 tarihine kadar)

TABİ OLDUĞU KANUN	BİRİM KOOPERATİFLER			KOOPERATİF BÖLGE BİRLİKLERİ				KOOP.MERKEZ BİRLİKLERİ (**)			
	TÜRÜ	SAYISI	ORTAK SAYISI	TÜRÜ/ÇEŞİDİ	SAYISI	ORTAK KOOP. SAYISI	ORTAK SAYISI	SAYISI	ORTAK BİRLİK SAYISI	ORTAK KOOP. SAYISI	ORTAK SAYISI
1163 S.K.	TARIMSAL KALKINMA	6.805	737.094	KÖY-KOOP.	14	1.423	166.444	1	13	1.277	146.332
				TARIM	13	543	62.250	1	15	952	109.005
				HAYVANCILIK	35	1.734	179.301	1	36	1.806	194.000
				ORMANCILIK	18	951	113.146	1	28	1.731	211.376
				ÇAY	5	35	65.752	1	5	35	65.752
1163 S.K.	SULAMA	2.475	319.140	SULAMA	13	673	93.228	1	13	617	88.930
1163 S.K.	SU ÜRÜNLERİ	567	30.611	SU ÜRÜNLERİ	17	232	14.304	1	14	199	11.403
1163 S.K.	PANCAR EKİCİLERİ	31	1.397.191	PANCAR EKİCİLERİ	1	31	1.397.191	0	0	0	0
	ARA TOPLAM	9.878	2.484.036		116	5.622	2.091.616	7	124	6.617	826.798
1581 S.K.	Tarım Kredi	1.618	800.023	Tarım Kredi	17	1.618	800.023	1	17	1.618	800.023
	ARA TOPLAM	11.496	3.284.059		133	7.240	2.891.639	8	141	8.235	1.626.821
4572 S.K.	Tarım Satış (*)	338	332.925	Tarım Satış	13	281	308.346	0	0	0	0
1163 S.K.	Tütün Üretim ve Pazarlama(*)	18	939	Tütün Üretim ve Pazarlama	1	9	124	0	0	0	0
1163 S.K.	Yaş Meyve ve Sebze Pazarlama (*)	29	2.953	Yaş Meyve ve Sebze Pazarlama	0	0	0	0	0	0	0
	GENEL TOPLAM	11.834	3.616.984	TOPLAM	147	7.530	3.200.109	8	141	8.235	1.626.821

TÜRKİYE'DE HANGİ TARIM KOOPERATİFLERİ VAR?

- ❖ Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
- ❖ Sulama Kooperatifi
- ❖ Su Ürünleri Yetiştiricileri ve Üretici Kooperatifi
- ❖ Pancar Ekicileri Kooperatifi
- ❖ Tarım Kredi Kooperatifi
- ❖ Tarım Satış Kooperatifi
- ❖ Tütün Üretim ve Pazarlama Kooperatifi
- ❖ Yaş Meyve ve Sebze Pazarlama Kooperatifi

TÜRKİYE'DE HANGİ TARIM KOOPERATİFLERİ VAR?

Türkiye'de; kooperatif sayısının %18'i, kooperatif ortak sayısının

%57'si, tarımsal amaçlı kooperatiflerde bulunmaktadır.

Tarımsal kooperatiflerde kooperatif sayısı en fazla olan ***tarımsal kalkınma kooperatifleri*** olup, ortak sayısı en fazla olan kooperatifler ***pancar ekicileri kooperatifleri***dir.

TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ

Kooperatifin Amacı:

- ❖ Ortakların her türlü bitkisel, hayvancılık, ormancılık konularındaki istihsalini geliştirmek ve ihtiyaçları ile ilgili temin, tedarik, işletme, pazarlama, değerlendirme faaliyetlerinde bulunmak,
- ❖ Ortakların ekonomik ve sosyal yönden gelişmelerine yardımcı olmak, iř sahası temin etmek,
- ❖ Ortakların ekonomik gücünü arttırmak için tabii kaynaklardan faydalanmak, el ve ev sanatları ile tarımsal sanayiinin gelişmesini sağlayıcı tedbirler almaktır.

SULAMA KOOPERATİFİ

Kooperatifin Amacı;

Devletçe ikmal edilmiş veya edilecek sulama tesislerinden alınacak veya her ne suretle olursa olsun tarım sahalarından çıkarılacak suyun ziraatta kullanılması ile ilgili arazi tesviyesi, tarla başı kanalları, tarla içi sulama ve drenaj gibi zirai sulama tesislerini kurmak veya kurulmuş olan sulama tesislerini işletmek, işlettirmek ve bakımını yapmak ve yaptırmak.

SULAMA KOOPERATİFİ

Sulama, tarımsal faaliyetlerin ilk ve en önemli şartıdır.

Bir tarım ülkesi olan Türkiye’de üreticilerin tarımsal sulama alanında desteklenmeleri verimli ve doğru bir sulamayı beraberinde getirmektedir.

Tarımsal sulama ile ilgili örgütlenmelerin merkez teşkilatı konumunda olan Türkiye Sulama

Kooperatifleri Merkez Birliği, üreticiye, sulama konusunda gerekli desteği vermeye çalışmaktadır.

SULAMA KOOPERATİFİ

Havza No	Havzası	2017			2018			2019		
		Kuyu (adet)	Sulama Alanı (ha)	Kooperatif Sayısı (adet)	Kuyu (adet)	Sulama Alanı (ha)	Kooperatif Sayısı (adet)	Kuyu (adet)	Sulama Alanı (ha)	Kooperatif Sayısı (adet)
1	Meriç Ergene	510	20773	66	515	20923	67	515	20923	67
2	Marmara	83	2904	13	83	2904	13	83	2904	13
3	Susurluk	176	6755	28	176	6755	28	169	6755	28
4	Kuzey Ege	188	7632	16	188	7632	16	184	7552	15
5	Gediz	328	12257	49	328	12257	49	328	12257	49
6	Küçük Menderes	236	8257	39	236	8257	39	240	8337	40
7	Büyük Menderes	585	23876	103	585	23971	103	585	23971	103
8	Batı Akdeniz	332	14712	54	332	14761	54	332	14761	54
9	Antalya	275	9191	45	275	9191	45	275	9191	45
10	Burdur Göller	517	20017	95	517	20017	95	517	20017	95
11	Akarçay	878	31729	120	885	32005	120	867	31495	119
12	Sakarya	1460	57747	218	1476	58420	218	1463	58437	218
13	Batı Karadeniz	1	62	1	1	62	1	1	62	1
14	Yeşilırmak	374	18864	91	376	19988	91	376	19988	91
15	Kızılırmak	755	30786	119	750	31621	118	716	30431	113
16	Konya Kapalı	3971	177196	269	3973	177476	270	3981	177703	271
17	Doğu Akdeniz	17	517	6	17	517	6	17	517	6
18	Seyhan	50	2062	9	50	2062	9	50	2062	9
19	Asi	450	18165	23	450	18165	23	450	18165	23
20	Ceyhan	186	7609	18	186	7609	18	186	7609	18
21	Fırat - Dicle	324	12956	59	331	13263	60	324	13313	60
22	Doğu Karadeniz									
23	Çoruh	17	675	1	17	675	1	17	675	1
24	Aras	182	10602	9	182	10602	9	182	10602	9
25	Van Gölü	19	580	3	19	580	3	19	580	3
Toplam		11.914	495.924	1.454	11.948	499.713	1.456	11.877	498.307	1.451

Kaynak: DSİ 2019 Yılı Resmi Su Kaynakları İstatistikleri

SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ

Dünya nüfusunun giderek artması ile insanın sağlıklı beslenmesi için gerekli olan hayvansal protein açığının nasıl ve nereden giderileceği hususu önemli bir konu haline gelmiştir.

Ülkemiz, su ürünleri yetiştiriciliğine uygun doğal ve yapay su kaynaklarına sahip şanslı ülkelerden birisidir. Karlı bir yatırım alanı olması ve Devletçe sağlanan teşvik ve destekler sonucu Yetiştiricilik sektörü hızlı bir gelişme izlemiş ve 2018 yılı toplam su ürünleri üretiminin %50'si bu yolla sağlanan üretim oluşturmuştur.

Dünya su ürünleri üretimi, 2017 yılında 92,5 milyon tonu avcılık (%53,59), 80,1 milyon tonu yetiştiricilikten (%46,41) olmak üzere toplam 172,6 milyon ton olmuştur. Yapılan istatistiki araştırmalara göre; 2030 yılına kadar, Dünya su ürünleri yetiştiricilik ve avcılık üretimi eşitlenecektir.

SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ

Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği, 2003 yılı sonunda Doğu Karadeniz, İstanbul, Çanakkale, Balıkesir, İzmir, Muęla ve Mersin Su Ürünleri Kooperatifleri Bölge Birlikleri tarafından 1163 Kooperatifler Kanunu ile kurulmuştur.

Kooperatifin amacı, her türlü su ürünlerinin üretimi, yetiştiriciliği, avcılığı, işleme, depolama, pazarlama konularında ortaklarına hizmet vermek ve gerektiğinde bu konularla ilgili tesisleri kurmak ve işletmektir.

Bugün Merkez Birlięe bağlı 18 il birliği, birliklere bağlı 1000'e yakın işletme üyesi vardır. Bünyesinde 2.127 tesis ve 10.750 çalışan bulundurmaktadır.

SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ

Türkiye’ de 31.241 ortağıyla, 572 tane Su Ürünleri Kooperatifi ve 17 tane Bölge birliği bulunmaktadır. Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliğinin 212 Kooperatif ve 15 Bölge Birliği bünyesindedir.

Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği balıkçıları temsil eden en büyük organizasyondur. Dünya Balıkçılık Kooperatifleri Örgütü (ICFO) bünyesinde dünyaya açılmış bir örgüttür.

SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ

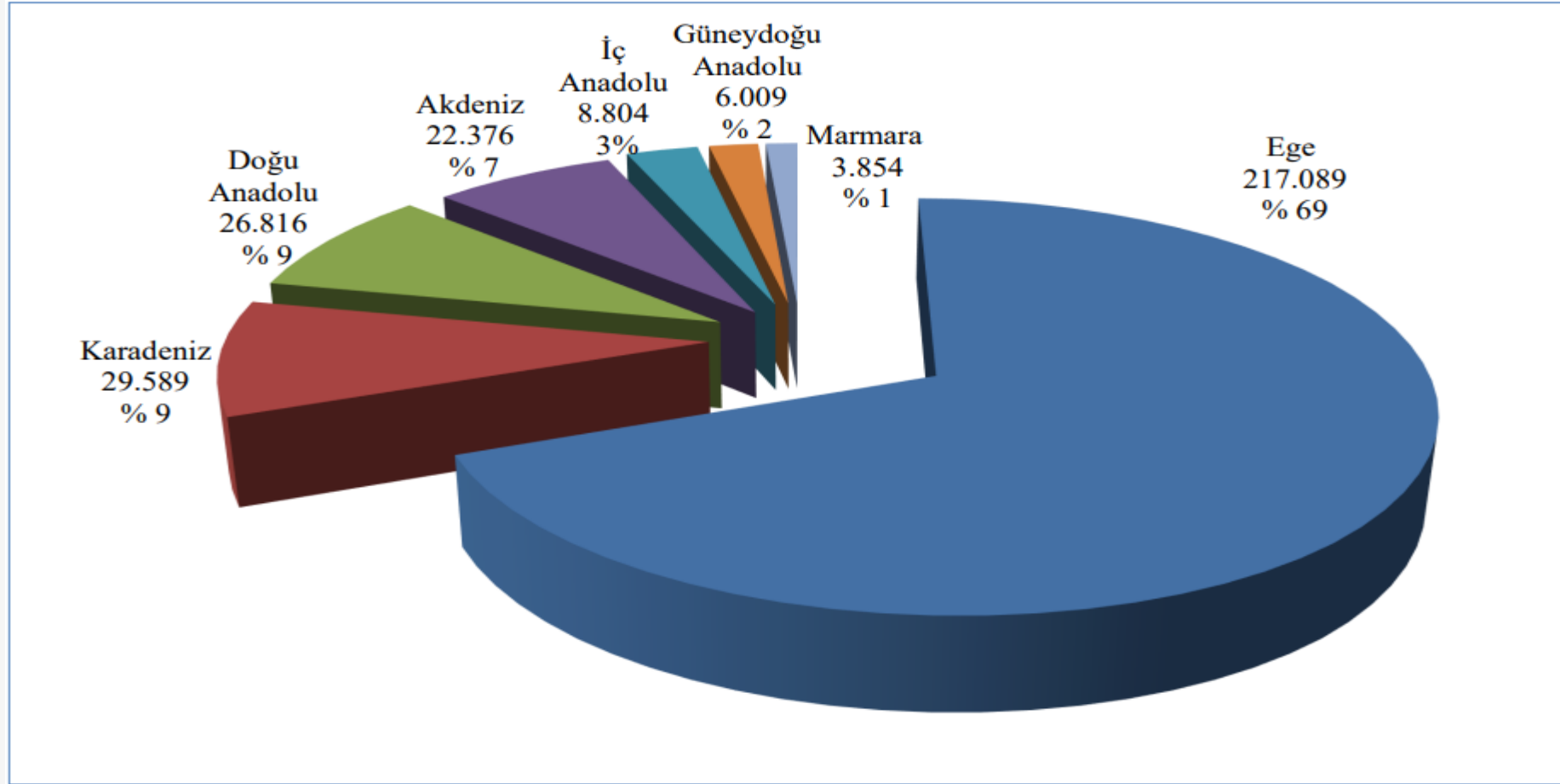
Türkiye'nin Dünya Su Ürünleri Üretimindeki Yeri

	Deniz Avcılığında	İçsu Avcılığında	Yetiştiricilikte	Toplam Üretimde
2011	29. sırada	32. sırada	23. sırada	32. sırada
2012	36. sırada	35. sırada	22. sırada	31. sırada
2013	38. sırada	35. sırada	21. sırada	34. sırada
2014	43. sırada	37. sırada	22. sırada	39. sırada
2015	36. sırada	42. sırada	22. sırada	33. sırada
2016	41. sırada	34. sırada	21. sırada	37. sırada
2017	42. sırada	37. sırada	21. sırada	36. sırada

Türkiye'nin Avrupa Birliği Ülkeleri (28 Ülke) Su Ürünleri Üretimindeki Yeri

	Deniz Avcılığında	İçsu Avcılığında	Yetiştiricilikte	Toplam Üretim
2011	4. sırada	1. sırada	3. sırada	4. sırada
2012	5. sırada	1. sırada	2. sırada	3. sırada
2013	5. sırada	1. sırada	1. sırada	5. sırada
2014	7. sırada	1. sırada	2. sırada	5. sırada
2015	5. sırada	1. sırada	2. sırada	5. sırada
2016	6. sırada	1. sırada	2. sırada	5. sırada
2017	6. sırada	1. sırada	2. sırada	5. sırada

SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ

Kaynak: <http://suymerbir.org.tr/>

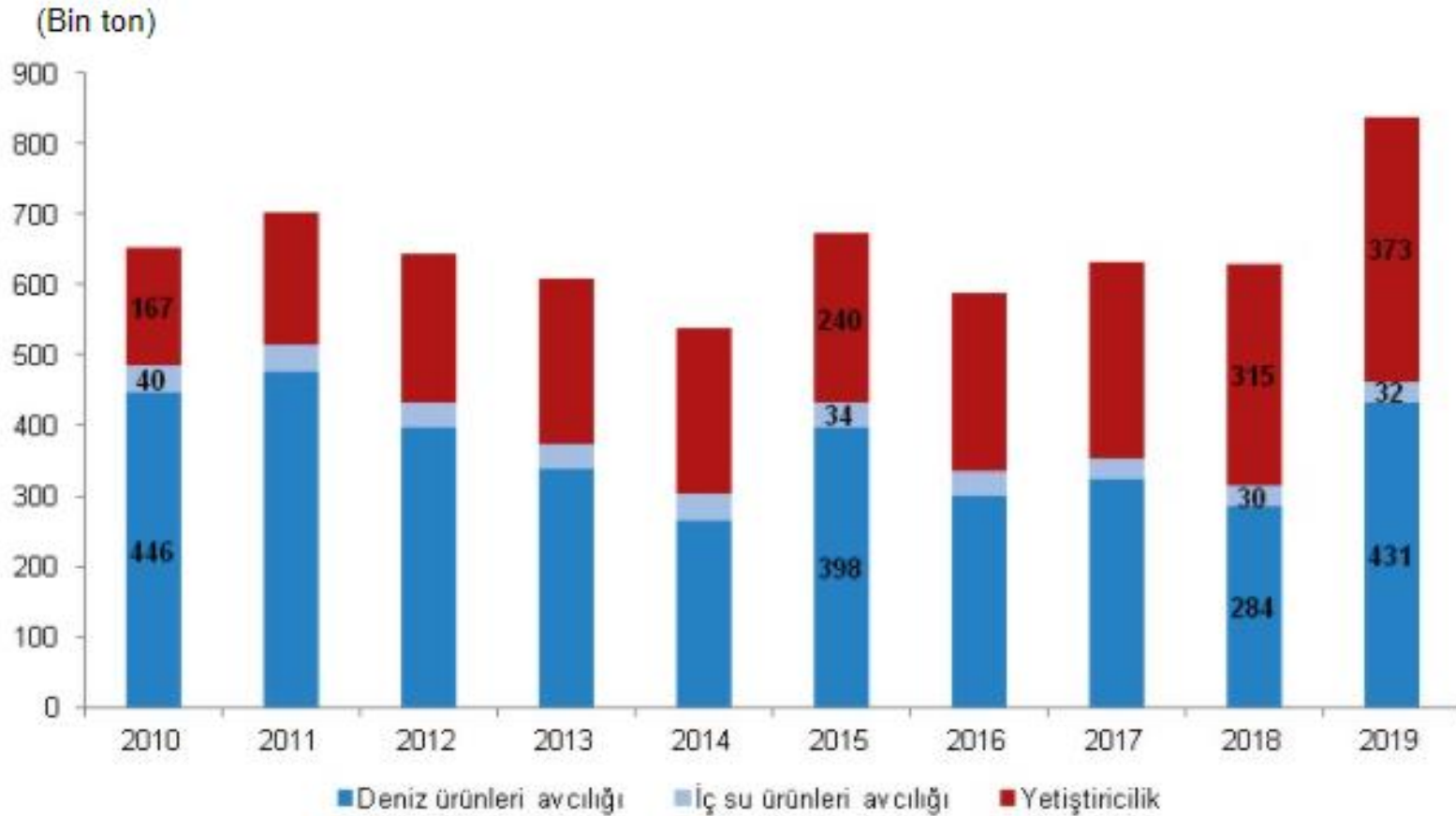
SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ

Su ürünleri üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %33,1 artarak 836 bin 524 ton olarak gerçekleşti. Üretimin %44,8'ini avcılık yoluyla elde edilen deniz balıkları, %6,8'ini avcılık yoluyla elde edilen diğer deniz ürünleri, %3,8'ini avcılık yoluyla elde edilen iç su ürünleri ve %44,6'sını yetiştiricilik ürünleri oluşturdu.

Avcılık yoluyla yapılan toplam üretim 463 bin 168 ton olurken, yetiştiricilik üretimi ise 373 bin 356 ton olarak gerçekleşti. Deniz ürünleri avcılığı bir önceki yıla göre %52, iç su ürünleri avcılığı %4,8 arttı.

SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ

Su ürünleri üretimi, 2010-2019

SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ

Deniz balıklarının türlerine göre dağılımı incelendiğinde, hamsi balığı 262 bin 544 ton ile en yüksek miktarda avlanan balık oldu. Hamsi balığını 38 bin 78 ton ile çaça ve 19 bin 119 ton ile sardalya takip etmektedir.

Avlanan deniz balıkları, 2010-2019

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ

Kişi başına ortalama su ürünleri tüketimi 2019 yılında %2 arttı

Kişi başına ortalama su ürünleri tüketimi 2018 yılında 6,14 kg olarak gerçekleşirken, 2019 yılında %2 artarak 6,26 kg olarak gerçekleşti.

Kişi başına ortalama su ürünleri tüketimi, 2017-2019

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

PANCAR EKİCİLERİ KOOPERATİFİ

Kooperatifin Amacı;

Ortaklarının,

- ❖ toprak hazırlığı, ekim, dikim, gübreleme, sulama, bakım, koruma ve hasat işleri,
- ❖ pancar ve diğer tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, ıslahı, muhafazası depolanması, ambalajlanması, pazarlanması,
- ❖ tüm tarımsal faaliyetlerinde birim alanda verim ve kalitenin artırılması gibi konularda gerekli teknik ve idari tedbirleri almak ve bu konularda eğitimlerinde yardımcı olmak,
- ❖ tarımsal danışmanlık hizmeti vermek

PANCAR EKİCİLERİ KOOPERATİFİ

2019/20 dönemi pancar alımı taban fiyatlarının bir önceki yıla göre **%27,7** oranında artmıştır ve bunun sonucunda ülkemizdeki şeker pancarı ekim alanında **%6,67'lik** bir artış yaşanmıştır.

Şeker pancarı ekili alanın artış göstermesine rağmen şeker pancarı eken çiftçi sayısı 17.958 azalarak **88.279** olmuştur. Şeker pancarı eken çiftçi sayısının bir yılda **%16,9** oranında azalmasının temel sebepleri: ülkemizdeki mekanizasyon faaliyetlerinin artması ve şeker pancarı tarımıyla uğraşan çiftçilerin bireysel olarak değil de aile olarak kayıt altına alınmaya başlanmasıdır.

2019/20 döneminde **310.080** hektarlık alandan **18 milyon ton** pancar üretilmiş ve üretilen bu pancardan da **2.5 milyon ton** şeker elde edilmiştir. Pancar şekeri üretimi için ülkemizdeki **33** şeker fabrikasının ortalama kampanya süresi ise 99 gün olarak hesaplanmıştır.

TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ

Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinin kuruluşu, 1863 yılında Mithat Paşa'nın kurmuş olduğu **"Memleket Sandıkları"**na dayanır.

Türkiye'nin tarımsal kredi ve girdi lideri, çiftçilerin sosyoekonomik güvencesi durumunda olan Tarım Kredi Kooperatifleri bugün, Merkez Birliğine bağlı bölge birlikleri, kooperatifleri, hizmet büroları, şirketleri, yaklaşık **9 bin çalışanı**, 35 milyar TL aktif büyüklüğü ve **850 bin ortağı** ile Türkiye'nin en büyük çiftçi kuruluşudur.

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri ülkemiz ve dünya için tarımın, stratejik önemini kavramış ve sektörün en büyük öncü kuruluşu olmuştur.

TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ

2019 yılında Tarım Kredi Kooperatifler olarak toplamda **9.476.631.030 TL** satış gerçekleştirilmiş. Satışı gerçekleştiren tarımsal girdilerde en büyük payı kimyevi gübre alırken ikinci sırada karma hayvan yemleri ve üçüncü sırada motorin satışları yer almaktadır.

Kurumun diğer ürün Satışlarını; zirai ilaç, bitki besleme ürünleri, zirai alet ve makine, tohum, büyükbaş – küçükbaş hayvan ve diğer tarımsal girdiler oluşturmaktadır.

TİCARİ MALLAR	Birim	2016	2017	2018	2019
Kimyevi Gübre	(Ton)	1.338.836	1.433.569	1.345.398	1.250.842
Zirai İlaç	(Lt-Kg)	9834721	6.713.522	7.204.208	6.223.102
Yem	(Kg)	1.226.582.000	1.556.461.000	1.336.024.069	1.367.811.000
Tarım. Alet Mak.	(Adet-Metre-Kg)	534.207	155.257.695	139.841.597	110.655.654
Petrol Ürünleri	(Lt)	240.726.650	246.539.486	256.969.513	253.927.275
Kömür	(Kg)	400.031.000	476.593.000	338.817	330.372
K.Baş ve B.Baş H.	(Baş)	63.748	67.490	13.434	6.704
Fide-Fidan	(Adet)	84.852.082	96.770.354	102.179.614	80.378.152
Tohumluk	(Kg)	166.261.000	184.713.825	175.067.000	169.121.000

Kaynak: Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Faaliyet Raporu 2019

TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ - İŞTİRAKLERİ

Gübreden tohumla, ilaçtan yeme, sulama sistemlerinden lojistik hizmetlerine, hayvancılıktan bitki besleme, plastik, bilişim, gıda, dış ticaret, petrokimya ve lisanslı depoculuğa, üretim öncesi ve sonrası girdi temininden sigortacılık ve ürünlerin pazara ulaştırılmasına kadar geniş bir yelpazede çalışmalarını sürdürmektedirler.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFİ

Tarım satış kooperatifleri ve birlikleri, 4572 sayılı Kanuna göre,

- ❖ ortaklarının karşılıklı yardım,
- ❖ dayanışma ve kefalet suretiyle mesleki faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını sağlamak,
- ❖ ürünlerini daha iyi şartlarla değerlendirmek,
- ❖ ekonomik menfaatlerini korumak amaçlarıyla kurulmaktadırlar.

Ne İş Yapar?

Çiftçiyi korumak için kurulan bu kooperatif Tarım ve Köy İşleri Bakanlığına Bağlı olarak hizmet vermektedir.

Çiftçinin ve tarım işleri ile uğraşanların haklarını göz etmek ve yapılan yatırımları korumak için çalışmaktadır.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFİ

Bir tarım satış kooperatifinin kurulabilmesi için en az 30 üreticinin, bir tarım satış kooperatifleri birliğinin kurulabilmesi için en az 3 tarım satış kooperatifinin bir araya gelmesi şarttır.

Kooperatiflerin sermayeleri ortak üreticilerin; birliklerin sermayeleri ise ortak kooperatiflerin taahhüt edecekleri ortaklık paylarından oluşur. Ortaklık şartları, sermaye taahhüt oranı ve miktarları ile sermaye ödeme ve iadelerine ait usul ve esaslar örnek ana sözleşmelerde gösterilir.

Kooperatif ve birliklerdeki ortaklık payları rehin veya haciz edilemeyeceği gibi başka bir kooperatif ya da birlikle birleşme hali dışında devredilemez.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFİ

Tarım Satış Kooperatifleri 17 birlik altında örgütlenmiş olup halen 13'ü faaldir. Birliklere üye kooperatif sayısı 336, ortak sayısı toplamı 500 binin üzerindedir. Tarım Satış Kooperatifleri genellikle ürün bazlı ve bölgesel alan bazlı birlikler halinde kümelenmişlerdir.

Birlikler birer üretici kuruluşu olarak, ortakların ürünlerini uygun fiyatlara alıp pazarlamakta, yıllık 1,5 Milyar TL civarında ciroları bulunmaktadır. Dağıttıkları ayni ve nakdi kredilerle de üretimin sürdürülebilirliği ve maliyetlerin düşürülmesine önemli katkı sağlamaktadırlar.

Aynı zamanda Birliklerin bazıları birer **sanayici kuruluşu** olarak da faaliyetlerini sürdürerek önemli markalar oluşturmuşlardır. Bu kuruluşlardan Trakyabirlik (76) ve Marmarabirlik (418), *ilk* 500 sanayi kuruluşu içinde yer almaktadır.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFİ

Faal Birliklerin Sayısal Büyüklükleri

Tarım Satış Birlikleri arasında kooperatif sayısı ve ortak sayısı en fazla olan Fiskobirlik olup, en az sayıda olan Kozabirliktir. Kooperatif başına düşen ortak sayısında ilk sırayı 4.316 ortakla Fiskobirlik almakta olup, en küçük ortaklı kooperatifler 256 ortakla Tariş İncir Birliğindedir.

Birlik	Kooperatif Sayısı	Ortak Sayısı	Kooperatif Ortalama Ortak Sayısı
Antbirlik	6	5.634	939
Çukobirlik	34	34.857	1.025
Fiskobirlik	50	215.810	4.316
Gülbirlik	6	8.928	1.488
Karadenizbirlik	19	37.319	1.964
Kozabirlik	5	3.327	665
Marmarabirlik	8	29.414	3.676
Tiftikbirlik	12	19.789	1.649
Trakyabirlik	48	44.780	933
Tariş İncir Birliği	15	3.841	256
Tariş Pamuk Birliği	44	35.603	809
Tariş Üzüm Birliği	14	10.610	757
Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Birliği	32	23.885	746

TÜTÜN ÜRETİM VE PAZARLAMA KOOPERATİFİ

- ❖ En az 250 tütün üreticisi gerçek kişi tarafından kurulması gerekmektedir.
- ❖ Tütün üretim ve pazarlama kooperatifi için her ilçe bir çalışma bölgesi olacak olsa da, tütün üretim ve pazarlama kooperatifi bulunmayan ilçede kurulacak kooperatifin çalışma bölgesi, kooperatif bulunmayan diğer sınır ilçeleri kapsayacak şekilde Bakanlıkça genişletilebilecektir.
- ❖ Her çalışma bölgesinde en fazla bir kooperatif kurulabilecek olup gerekçeli olarak talep edilmesi halinde Bakanlıkça, üretim kapasitesi, ekonomik ve sosyal şartlar göz önünde bulundurularak aynı çalışma bölgesinde birden fazla tütün üretim ve pazarlama kooperatifinin kuruluşuna da izin verilebilecektir.
- ❖ Faaliyet konuları aynı veya birbiriyle ilgili nitelikte olmak şartı ile, en az 7 kurucu bir araya gelerek kooperatiflerce kooperatif birliği, kooperatif birliklerince ise kooperatifler merkez birliği kurulabilecektir.

YAŞ MEYVE VE SEBZE PAZARLAMA KOOPERATİFİ

Yaş sebze ve meyve üretimi Türkiye'nin tarımsal üretiminde ciddi bir yere sahiptir. Yaş sebze ve meyvelerin yapıları gereği bozulma ve çürüme süreleri diğer bazı tarımsal ürünlere nazaran daha kısadır. Bu nedenle ya en kısa zamanda tüketilmesi gerekmektedir ya da dayanma süresini arttıracak özel şartlara sahip depolarda muhafaza edilmelidir.

Depolama imkânlarının sınırlı olması, kamu tarafından destek alımları biçiminde bir dengeleyici mekanizmanın eksikliği ürünün arz miktarı ile ürün fiyat seviyesi arasında ters orantı oluşmasına neden olmaktadır. Yaş sebze ve meyve fiyat oluşumunun yıl, mevsim hatta günlük olarak dalgalanması gerek üretici, gerekse tüketicileri dolayısıyla ulusal ekonomiyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Yaş sebze ve meyve pazarlamasına ilişkin olarak söz konusu problemlerin aşılabilmesinde tüccarların, özel işletmelerin yanı sıra çeşitli kooperatiflere de sorumluluk düşmektedir. Nitekim Türkiye'de üretilen yaş sebze ve meyvenin pazarlanmasında yer alan aracılar arasında önemli bir yere sahip olan **Yaş Sebze ve Meyve Pazarlama Kooperatifi**'dir

YAŞ MEYVE VE SEBZE PAZARLAMA KOOPERATİFİ

Kooperatifin Amacı

Yaş sebze ve meyve ürünlerini iyi şartlarla değerlendirmek, pazarlamak ve ortaklarının ekonomik menfaatlerini korumaktır.

Bu amaçla kooperatif;

- ❖ Ortaklarının yaş sebze ve meyve üretiminde kullanacakları araç, gereç ve her türlü ihtiyaç maddelerini iç ve dış piyasalardan temin eder ve uygun fiyatlarla ortaklarına intikal ettirir,
- ❖ Ortak ürünlerini iç ve dış piyasalarda değerlendirmek ve pazar isteklerine uygun hale getirmek üzere gerekli tasnifleme ve pazarlama tesislerini kurar, işletir ve kiraya verir,
- ❖ Piyasaya sevk edilecek ortak ürünlerinin kalitelerinin bozulmamasını teminen standart kaplara yerleştirilmesini sağlar, muhafaza ve nakliye işlerini yapar,

YAŞ MEYVE VE SEBZE PAZARLAMA KOOPERATİFİ

- ❖ Her malın teknik ve piyasa taleplerine uygun ve standart şekillerde ambalajlanmasını sağlar,
- ❖ Aynı amacı taşıyan diğer kooperatif ve kuruluşlarla işbirliği yapar ve bu kuruluşlarla ortaklaşa tesisler kurar,
- ❖ Piyasada düzenleyici bir yer alarak zararlı fiyat dalgalanmalarının önüne geçmek için çalışır,
- ❖ Gerektiğinde bayilikler tesis eder.
- ❖ Amaçları doğrultusunda faaliyet gösteren şirketlere ortak olabilir.
- ❖ Ortaklarının kooperatif konusu ile ilgili sigorta ihtiyaçlarına aracı olur.
- ❖ Gerektiğinde konusu ile ilgili eğitim, yayın, araştırma ve benzeri faaliyetlerde bulunur.

YAŞ MEYVE VE SEBZE PAZARLAMA KOOPERATİFİ

2013-2017 Dönemi Türkiye Yaş Sebze ve Meyve Üretim Verileri

Yıl	Yaş Sebze Verileri			Yaş Meyve Verileri		
	Üretim Alanı (Ha)	Verim (Kg/Ha)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Alanı (Ha)	Verim (Kg/Ha)	Üretim Miktarı (Ton)
2013	1.370.100,0	15.260,4	20.908.293,0	855.986,0	33.234,4	28.448.218,0
2014	1.384.450,0	14.370,4	19.895.134,0	845.311,0	33.700,6	28.487.476,0
2015	1.393.711,0	14.562,4	20.295.817,0	848.542,9	34.827,1	29.552.290,0
2016	1.393.172,0	15.634,2	21.781.194,0	847.459,2	35.714,9	30.266.897,0
2017	1.384.297,0	16.726,5	23.154.393,0	839.639,2	36.765,8	30.869.967,0

2019 yılı itibariyle Türkiye’de 3.142 üyesi ile toplam 37 yaş sebze ve meyve pazarlama kooperatifi bulunmaktadır. Türkiye’nin yaş sebze ve meyve üretim miktarları yukarıdaki tabloda verilmektedir.

Buna göre Türkiye’de 2013-2017 döneminde gerek sebze gerekse meyve üretiminde üretim alanlarında dalgalanma görülmektedir. Ancak hektar başına elde edilen verim hem sebze hem de meyve bazında artış göstermektedir. Toplamda üretilen miktar ise hem sebze hem de meyvede istikrarlı bir biçimde artmaya devam etmektedir.

SONUÇ

Kooperatifler, serbest piyasa koşullarında ancak üyelerinin desteği ve piyasa koşullarına uyum sağladığı sürece gelişebilirler. Kooperatif ortakları ancak bu şekilde ekonomik açıdan kalkınabilir, bölgesel ve ülkesel düzeyde katkı sağlayabilir. Tarım gibi risklerin çok fazla olduğu bir sektörde kooperatiflerin faaliyette bulunması hem ülke ekonomisi hemde kırsal kalkınma için gereklidir.

Kooperatifler Tarım ürünlerinin pazarlamasında kuşkusuz en önemli araç konumundadır. Aracıların ortadan kaldırılması üreticilerin ve tüketicilerin menfaatinedir.

Ülkemizde sayıca fazla olan tarım kooperatiflerine gereken önem verilmeli ortaklar kooperatifçilik hakkında bilgilendirilmelidir.

Teşekkür Ederim.